

SAJÓPÁLFALA
TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017.

KÖSZÖNTŐ

Sajópálfala egy 711 hektáron elterülő község Borsod-Abaúj-Zemplén megye középső részén, a Sajó folyó hordalékos, enyhén hullámos területén. Miskolctól 12 kilométerre fekszik északkeleti irányban.

Írásos források először 1320-ban említik településünket Pálfalva néven. Akkoriban az Ákos nemzetség egyik ága osztozott ezen a területen. Feltételezések szerint ebből a nemzetségből származott az a Pál, aki Pálfala névadója lehetett.

A török időkben, ahogyan sok más környékbeli település ez is hódolt-sági falu volt. A megszállók elpusztították, ezt követően sokáig csak, mint pusztá szerepelt. Így került a szendrői királyi vár tartományai közé. Birtokosai a következő években gyakran változtak.

A törökök kivonulása után a Keglevich család birtokolta a községet. Ők gondoskodtak a falu újra-telepítéséről. A Rákóczi szabadságharc után ruszinok érkeztek Pálfalára Kárpátaljáról. Leszármazottjaik a mai napig büszkék ruszin gyökereikre.

Rendezett, jó infrastruktúrával rendelkező településünk lakossága főként mezőgazdasági tevékenységet folytat, sok a mezőgazdasággal foglalkozó vállalkozó, őstermelő, önkormányzatunk pedig igyekszik tevékenységüket lehetőségeinkhez mértén minél nagyobb mértékben támogatni.

Jó kapcsolatot ápolunk egyházközségünkkel is. A ruszinok bevándorlása után a korábbi református közösséget a 19. századra csaknem teljes egészében görög katolikus közösség váltotta fel. Csodálatos, klasszikus keleti mintára épült templomunk és a benne található könnyező Szűz Mária kegykép, valamint az ehhez kapcsolódó búcsújárás okán, napjainkra kedvelt zarándokhellyé vált. Ebből kifolyólag

rendkívül fontosnak tartjuk a turisztikai fejlesztéseket, minek következtében reményeink szerint a későbbiekben még több zarándokot és turistát tudunk majd fogadni.

Művelődési házzal egyelőre sajnos nem büszkélkedhetünk, ám önkormányzatunk dolgozói igyekeznek odafigyelni arra, hogy így se legyen hiány kulturális és társadalmi rendezvényekből. Az állami ünnepeken kívül minden évben megemlékezünk az édesanyákról, köszöntjük az időseket, együtt várjuk a Mikulást és advent vasárnapjain közös gyertyagyújtással és műsorral készülünk a közelgő karácsonyra.

A gyerekek ezen felül évente több alkalommal kézműves foglalkozáson, kedd délutánonként pedig néptánc oktatáson vehetnek részt. Nemrégiben fejeződött be játszóterünk építése, amellyel szintén a gyermekeknek próbáltunk kedveskedni.

A felnőtteknek különböző tanfolyamok szervezésével igyekszünk kedvezni. Ezen felül számos kulturális pályázatot nyújtottunk be, melyek elbírálását bizakodva várjuk.

Korábban pályázat útján már támogatást nyertünk a településünk központi helyén elhelyezkedő tájházunk állagmegóvó helyreállítására, és falumúzeummá alakítására.

De nem csak tájházunk felújításán munkálkodunk. Apránként közútjaink is felújításra kerülnek, illetve mindenhol kiépítésre kerül a megfelelő csapadékvíz-elvezető hálózat.

Lezajlott az orvosi rendelő energetikai felújítása, melyet hamarosan az önkormányzat épülete és ezzel együtt az óvoda, könyvtár és gyógyszertár energetikai felújítása követ.

Évről évre újabb fákat telepítettünk. Dísfákat, gyümölcsfákat, diófákat. Valamint önkormányzatunk idén már második alkalommal szervezett faültetést településünk újszülöttjei tiszteletére.

Településünk lakossága évről évre fokozatosan növekszik, de mi igyekszünk azon lenni, hogy fejlesztéseinkkel, településünk építésével, szépítésével továbbra is minél vonzóbbá tegyük községünket a kellemes környezetet, békés otthont keresők, különösképp a fiatalok, családok számára.

Törődünk azzal, hogy minél otthonosabbá, komfortosabbá tegyük lakókörnyezetünket, minél tetszetősebbé változtassuk megjelenését, hogy lakosaink, szomszédaink, barátaink számára igazi otthont teremtsünk, ahová jó hazamenni, ahol igazi öröm élni.

Sajópálfala, 2017. november 27.

Fekete Zoltán
polgármester s.k.

TARTALOMJEGYZÉK

Köszöntő	1
Tartalomjegyzék	3
Bevezetés	4
Sajópálfala bemutatása	5
Földrajzi elhelyezkedés, adottságok	5
Történeti áttekintés	6
Sajópálfala ma	8
Általános települési karakter	9
Belterületi jellemzők	10
Külterületi jellemzők	11
Örökségeink	12
Építészeti, műemléki,	
táji és természeti értékek,	
településképi jellemzők	12
Országos és ANPI nyilvántartásban	
nem szereplő, de a helyi épített örökség	16
részét képező ingatlanok	
Régészeti örökség	17
Településképi szempontból meghatározó területek	19
Belterületi meghatározó karakterek	19
Hagyományos falusias karakter	20
Új kertes beépítés	22
Intézményterületek	24
Közterületek,	
beépítésre nem szánt területek,	
utcák, terek, parkok, zöldterületek	28
Településképet meghatározó	
műalkotások, utcabútorok,	
egyéb építmények	31

A külterület meghatározó karakterei	35
Mezőgazdasági területek	36
Természetvédelmi szempontból településképet	
meghatározó területek	41
Ajánlások, építészeti útmutató	45
Lakóterületekre vonatkozó általános útmutató	45
Lakóterületekre vonatkozó ajánlások	49
Intézményi területre vonatkozó útmutató	55
Közterületre vonatkozó útmutató	56
Homlokzati feliratok, cégérek	60
Mesterséges világítás, fények	61
Külterületi javaslatok	62
Jó példák: Épületek, épített részletek, sajátos építményfajták	63
Jó példák más településekről	64
Jó példák a hazai kortárs építészetből	65
Jó példák: közterületek	66
Felhasznált irodalom, Impresszum	67

BEVEZETÉS

Hazánk történetében először kerül sor olyan átfogó felmérésre, amely minden, határainkon belüli település természeti és épített környezeti értékeit hivatott bemutatni.

A rövid összefoglalás, ábrázolás célja, hogy rávilágítsunk, milyen hihetetlen gazdagság vesz körül minket, melyeket talán a hétköznapi rohanásban nem is veszünk észre. Legapróbb településeink is kincsekkel vannak tele, melyeket a Természet adott számunkra, és az emberi kéz értő módon egészítette, egészíti ki napjainkig.

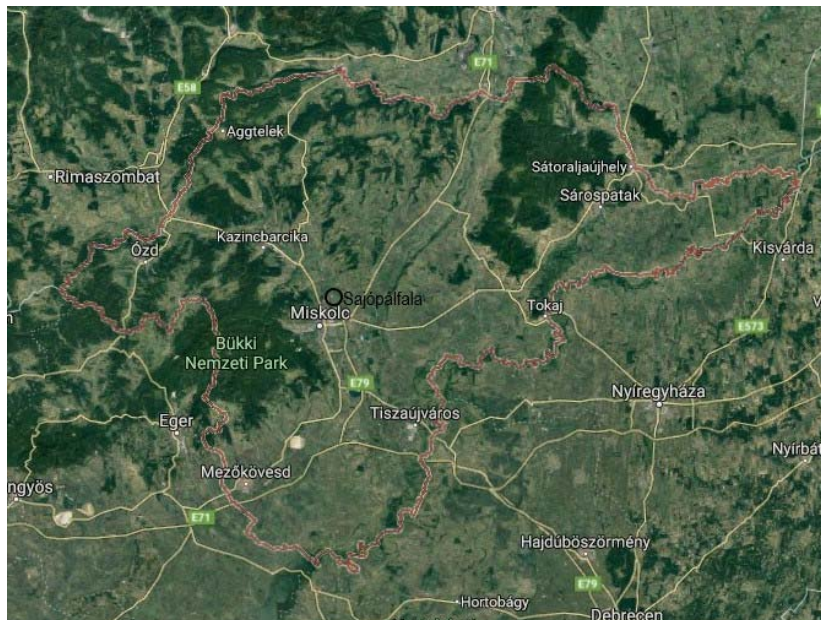
Ezekről az értékekről készül ez a „leltár”, hogy bemutassa egy-egy településünk jellegzetességeit, karakterét. Nem titkolt szándéka a településképi arculati kézikönyveknek, hogy az értő kézzel, jó szemmel, a hagyományokat tisztelő szemlélettel alakított környezet követendő példát adjon a jelenben és a jövőben építeni-szándékozóknak.

Tekintsék ezt a kiadványt úgy, mint egy zenemű partitúráját, amibe Önök is beleírhatják saját szövegüket. Mindannyiunk örömeire szolgál, ha a kiegészítés által még szebb, árnyaltabb, gazdagabb lesz a mű, harmonikusabbá válik az összhangzat.

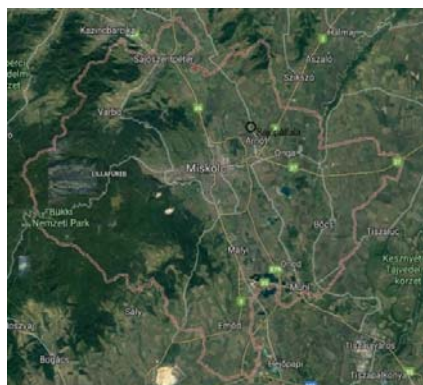
SAJÓPÁLFALA BEMUTATÁSA

FÖLDRAJZI ELHELYEZKEDÉS, ADOTTSÁGOK

Borsod-Abaúj-Zemplén megye
Miskolci járás

Sajópálfala (Forrás: Google maps)

Sajópálfala község Borsod-Abaúj-Zemplén megye Miskolci járásában, Miskolctól 12 km távolságra északkeleti irányban, Borsod és Abaúj határán található.

A Sajó-menti hordalékkúpon helyezkedik el. A község déli határa közelében folyik a Sajó, a település belterületén halad keresztül a Kis-Sajó. Északkeleti irányból enyhe lejtésű dombok tekintenek az alattuk megbúvó községre, melyet a Sajó irányában szántók, rétek, gyepek, legelők határolnak. Északkeleti határa már az abaúji térséghez tartozó Szikszó.

Sajópálfala közúti kapcsolatai kiválóak: a 3. sz. főút arnóti csomópontjánál letérve, Arnóton keresztül érhető el, de megközelíthető Miskolc felől a 26-os sz. útról leágazva, Szirmabesenyőn és Sajóvamoson keresztül is. Kötőtpályás közlekedés nem érinti a települést, a legközelebbi vasútállomás Szirmabesenyőn, ill. Miskolcon található.

TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

Sajópálfala középkori eredetű település, első írásos említése 1320-ból való. Az Ákos nemzetség, Pál nevű tagja birtokolta a területet, akiről a falu a nevét kapta.

A török hódoltság alatt a település csaknem elnéptelenedett. Az újraterülepítésről a terület későbbi új birtokosa a Keglevich család gondoskodott a Rákóczi szabadságharc után. Ekkor érkeztek Sajópálfalára a görög-keleti vallású ruszinok, akik a mai napig jelentős szerepet játszanak a település életében.

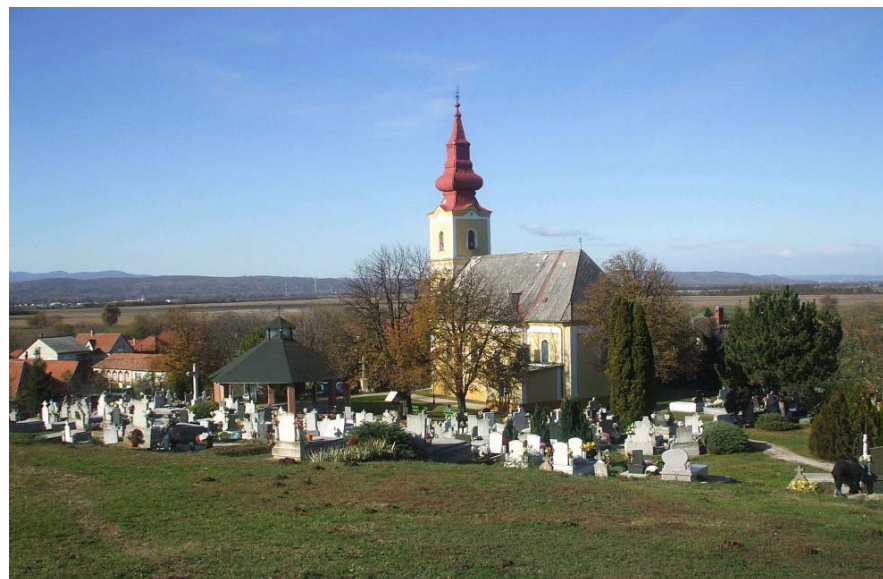
Betelepülésüket Sajópálfala címere is őrzi: Sajópálfala címere háromszög alakú kék színű katonai pajzs, melyet arany színű hullámpólya harmadol. A felső mező heraldikai jobb oldalán, élével kifelé, hegyével lefelé mutató arany színű ekevas, bal oldalán a ruszinok vallásos hitére utaló arany színű orosz rózsás kereszt látható. Az arany pólya a Sajót, az ekevas a község régi önkormányzati jelképét idézi.

A korábbi protestáns többséget a görög-katolikus vallású lakosság váltotta fel.

1920-ban rögzített adatok szerint a Borsod vármegyében található kisközség lakossága 622 fő, magyar és tót lakossággal. Az 1930-as népszámlálás szerint a görög-katolikus népesség aránya ekkor 90%. 1960-ban a lakosság létszáma 630 fő.

A település fő jelképe a temető-dombon álló görög-katolikus templom, Szűz Mária könnyező kegyképével. A kegykép 1717. január 6. és február 16. között könnyezett. A templom azóta fontos búcsújáró-hely, jelenleg része az Európán átívelő; Mariazell és Csíksomlyó közötti Mária-zarándokútnak. A település éppen a zarándokút felezőpontjában áll. Arculati Kézikönyvünk készítésekor a Kegyekép könnyezésének háromszázadik évfordulóját ünnepelte Sajópálfala.

SAJÓPÁLFALA MA

Sajópálfala község lakosainak száma napjainkban 826 fő. A lakások száma a legutolsó adatok szerint 283 db. A település területe 7,11 km². Sajópálfalán a közműellátottság teljeskörű.

A község önkormányzata a Sajóvamosi Közös Önkormányzati Hivatal kirendeltségeként működik. A településen Ruszin Nemzetiségi Önkormányzat is alakult.

Sajópálfala közintézményei az önkormányzati hivatalokon kívül: óvoda, orvosi és fogorvosi rendelő, gyógyszertár, könyvtár. A népi hagyományok megőrzésére tájházat is létrehoztak, amelyet éppen a Kézikönyv készítésének ideje alatt újít fel a község.

A település lelki-, szellemi-, kulturális életében a legjelentősebb szerepet a görög-katolikus egyház tölti be. Templomuk a Szűz Mária kegyképpel, mint búcsújáró hely, fontos szervező-erő a község életében. Az ideérkező zarándokok számára szálláshely épült. A templom feletti dombon 2016-ban szentelték fel a Kenethozókról elnevezett női monostort.

Sajópálfala – elsősorban mezőgazdasági tevékenységgel foglalkozó - lakosságának létszáma évről-évre növekszik.

Az idelátogatók rendezett településképpel, gondozott közterekkel, karbantartott épületekkel, ápoltságú zöldterületekkel találkoznak. Mindez az itt élők igényességéről, a lakókörnyezetük szeretetéről, az egymás iránti tiszteletéről tanúskodik.

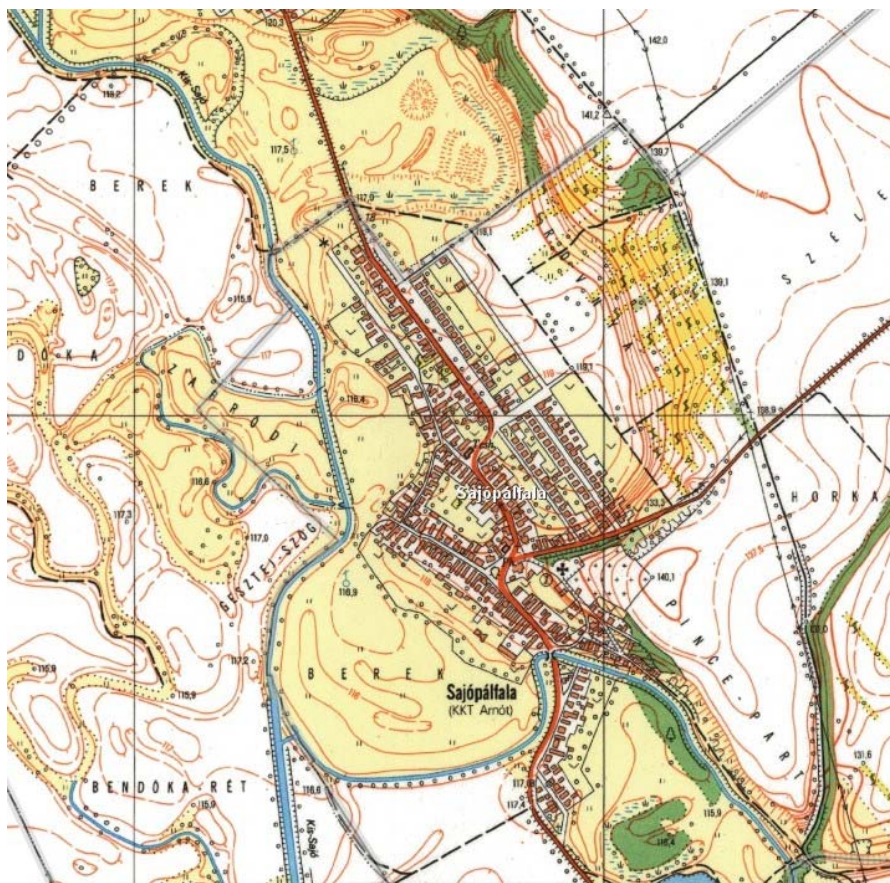
Sajópálfala az Arnóttól Boldváig húzódó útra felfűzött települések egyik gyöngyszeme.

ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSI KARAKTER

Sajópálfala mai topográfiája

(Forrás: MEPAR)

Első katonai felmérés
1763-1787

Második katonai fel-
mérés 1806-1869

Harmadik katonai fel-
mérés 1869-1887

Katonai felmérés
1941

(Forrás: MAPIRE)

BELTERÜLETI JELLEMZŐK

Sajópálfala jelenlegi település-szerkezete már az első katonai felmérésen is világosan felismerhető. A község a Borsodi-dombság déli lába és a Sajó (Kis-Sajó) közötti, síknak tekinthető területen alakult ki. Főbb útjai a kezdeti ábrázolások óta ÉNy-DK-i irányúak. A település ősi magterülete az Arnót-Sajóvámos közötti, a központon át kanyargó út mentén jött létre.

A település karaktere a hagyományos, falusias beépítés képét mutatja a szalagtelkeken épült, oldalhatáron álló lakóházakkal. A központi területen még szép számban található földszintes, utcára merőleges gerincű, kontyolt nyeregtetővel megépített, oldaltornácos lakóépületek.

A hosszú keskeny telkeken a lakóház mögött gazdasági épület, ill. gazdasági tevékenységre alkalmas udvar, vagy kert található. Ebben a térségben is történtek természetesen átépítések. Találunk itt is újabb kori sátoztetős, vagy utcával párhuzamos gerincű, nagyobb tömegű lakóépületeket is közöttük, de az eredeti beépítési forma itt még jól felismerhető. Az utak településre bevezető szakaszainál, valamint a központot határoló Szabadság úttól keletre eső területen új telekosztásokra került sor, ahol nagyobb tömegű épületekkel, kertes beépítés valósult meg. Ezekben a térségekben a telkek kisebb alapterületűek és csak lakóház elhelyezésére szolgálnak, pihenő-kerttel. Az épületek többszintesek: a földszinten sokszor csak a garázs, fűtés és más kiszolgáló helyiség található, a lakófunkciók a felsőbb szinte(ke)n nyertek elhelyezést.

Sajópálfala településképeben központi helyet foglal el a temető-dombon álló görög-katolikus templom, melyet 2016. óta a Kenethozók női monostora is kiegészít. A magaslaton álló épületek, a településszerkezetben szervező erővel bírnak.

A település intézményközpontja a szakrális központ alatt, a Szabadság, Petőfi és Dózsa György utcák találkozásánál összpontosul.

KÜLTERÜLETI JELLEMZŐK

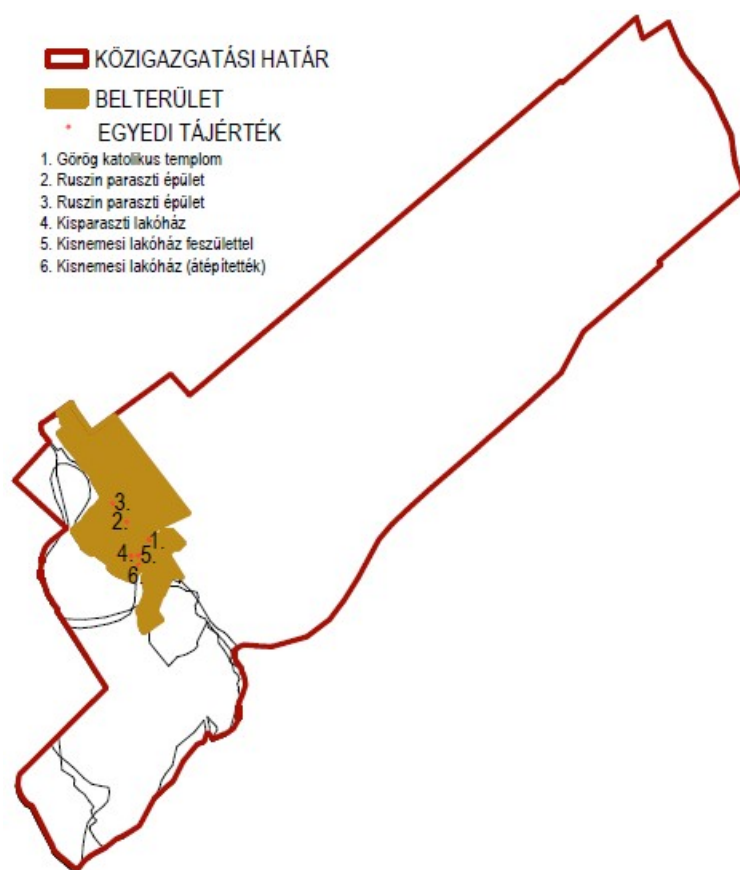
Sajópálfala külterületét mezőgazdasági tevékenységre alkalmas földterületek alkotják. A belterülettől ÉK-i irányban, a lankás domboldalakon, főleg egyéni gazdálkodás keretein belül, szántóföldi növénytermesztés folyik. Ezen kívül zöldség-, gyümölcs- és virágkertészet alakult ki a település közigazgatási határain belül. A meredekebb részeken erdőtelepítéssel is találkozhatunk. A külterületeken található épületek a mezőgazdasági termelést szolgálják; a beépített terület nagysága, az épületek mérete nem haladja meg a külterület esetében engedélyezett mértéket. A tömegformálás, az anyaghasználat a hagyományos népi építészet elemeit idézi.

A belterülettől déli irányban, a Sajó felé eső sík vidéken gyepek, rétek, legelők húzódnak. A beépítetlen térséget a természetvédelmi érték-kategóriák közül érinti a az Országos Ökológiai Hálózat elemeiből az ökológiai folyosó övezete, valamint a Sajó nagyvízi meder területe.

ÖRÖKSÉGEINK

ÉPÍTÉSZETI, MŰEMLÉKI, TÁJI ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEK, TELEPÜLÉSKÉPI JELLEMZŐK

Egyedi tájértéket képviselő objektumok Sajópálfalán az ANPI nyilvántartása szerint

Ssz.	Megnevezés	Cím	Hrsz.	Leírás
1.	Görögkatolikus templom	Rákóczi Ferenc utca	1	Barokk stílusú templom. „Könnyező Szűz Mária” képe miatt búcsújáró hely.
2.	Ruszin paraszti épület	Szabadság u. 30.	176/2	Az egykori Sajópálfalvára betelepült ruszin lakosság által épített lakóház egyik utolsó, még álló emléke. Kontyos palatető, lóhereíves, gazdagon díszített oldaltornác.
3.	Ruszin paraszti épület	Szabadság u. 14.	70	Kontyos cseréptető, sárgára festett ház. Vakolatdíszes homlokzat és lóhereíves oldaltornác. Az egykori Sajópálfalvára betelepült ruszin lakosság által épített lakóház egyik utolsó, még álló emléke.
4.	Kisparaszti lakóház	Szabadság u. 12.	69	Jellegzetes kisparaszti lakóház. Cseréptető, füstlyukas tető. Fa elő- és oldaltornác. Keletkezési idő: 1908.
5.	Kisnemesi lakóház fészülettel	Szabadság u. 47.	214	Lóhereíves oldaltornácos, zsugátes ablakú, kontyos, palatető, többször átépített kisnemesi lakóház. Az épület előtt késszürkére festett kőfeszület áll, festett korpusszal.
6.	Kisnemesi lakóház	Szabadság u. 2.	64	Lóhereíves oldaltornácos kisnemesi lakóház. (Az adatfelvétel óta eltelt időben átépült.)

Sajópálfala község legjelentősebb, egyedi tájértéket képviselő építészeti emléke a XVIII. sz.-ban, barokk stílusban épült görög-katolikus templom.

Az 1892-ben emelt, 30 m magas toronyban három harang lakik. Az eperjesi fafaragók és kárpátaljai festő-mesterek által készített ikonosztácion a toronnyal egyidős. A képállandó fafaragásai nagyon értékesek. A Szentlélek tiszteletére szentelt templomban őrzik a „Könnyező Szűz Mária” kegyképet. A XVIII. sz. elejéről származó, vászonra festett, Máriát és a kis Jézust ábrázoló kép alkotóját nem ismerjük. A kép a csodás könnyezést követően hosszú időre elkerült a településről. 1973-ban szállították vissza, azóta ennek emlékére, október harmadik vasárnapja a templom búcsúja.

A templom egyedi tájértéket képvisel, helyi védelemre javasolt.

A templom a Mariazell-Csíksomlyó közötti Mária-zarándokút állomása, éppen az útvonal felezőjében áll.

Szabadság u. 30.

A ruszin és a magyar népi építészet hagyományait tükröző lakóház. Jellemzősége a gazdagon díszített, festett oldaltornácos elrendezés. Kontyolt nyeregtetője palafedéses.

Egyedi tájértéket képvisel, helyi védelemre javasolt.

Szabadság u. 12.

Kisparaszti lakóház fa oldal- és oromtornáccal, cserépfedéses kontyolt nyeregtetővel, füstlyukkal. A füstlyuk deszka-borításán 1908-as évszám olvasható.

Egyedi tájértéket képvisel helyi védelemre javasolt.

Szabadság u. 14.

(Forrás: Google Maps)

Oldaltornácos, háromkaréjos lóhereíves lakóház, vakolatdíszítéssel.

Egyedi tájértéket képvisel

Szabadság u. 47.

Kisnemesi lakóház. Oldaltornáca háromkaréjos, lóhereíves záródású. A homlokzat gazdag vakolatdíszítéssel rendelkezik. Az előkertben 1867-ből származó feszület áll. A kereszt műkő, a korpusz festett lemez.

Egyedi tájértéket képvisel, helyi védelemre javasolt.

ORSZÁGOS ÉS ANPI NYILVÁNTARTÁSBAN NEM SZEREPLŐ,
DE A HELYI ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG RÉSZÉT KÉPEZŐ INGATLANOK

Görög-katolikus parókia-épület. Szabadság u. 55.
A szakrális és a világi központ találkozásánál helyezkedik el, a Szabadság utca kanyarulatát követő, földszintes épület.
Az íves vonalvezetésű középrizalit illeszkedik az utca vonalvezetéséhez, településképi hangsúlyt képez. Helyi védelemre javasolt.

Szabadság u. 42.
Ruszin és magyar népi építészeti hagyományokat tükröző lakóépület.

Szabadság u. 44. (Forrás: Google Maps)
Egykori ruszin lakóház, leendő tájház és falumúzeum. A Google-fotón az eredeti állapot látható, az Arculati Kézikönyv készítésének idején felújítás alatt állt. Helyi védelemre javasolt

Dózsa Gy. u. 5.
Magyar népi építészeti hagyományokat tükröző lakóépület, minta értékű felújítással.
Egyedi tájértéket képvisel.

Petőfi u. 8
Fa oldaltornácos népi lakóépület.
Kontyolt nyeregtető cserépfedéssel, füstlyukkal.
Egyedi tájértéki karaktert képez.

RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉG

ÖRÖKSÉGVÉDELEMMEL ÉRINTETT INGATLANOK JEGYZÉKE

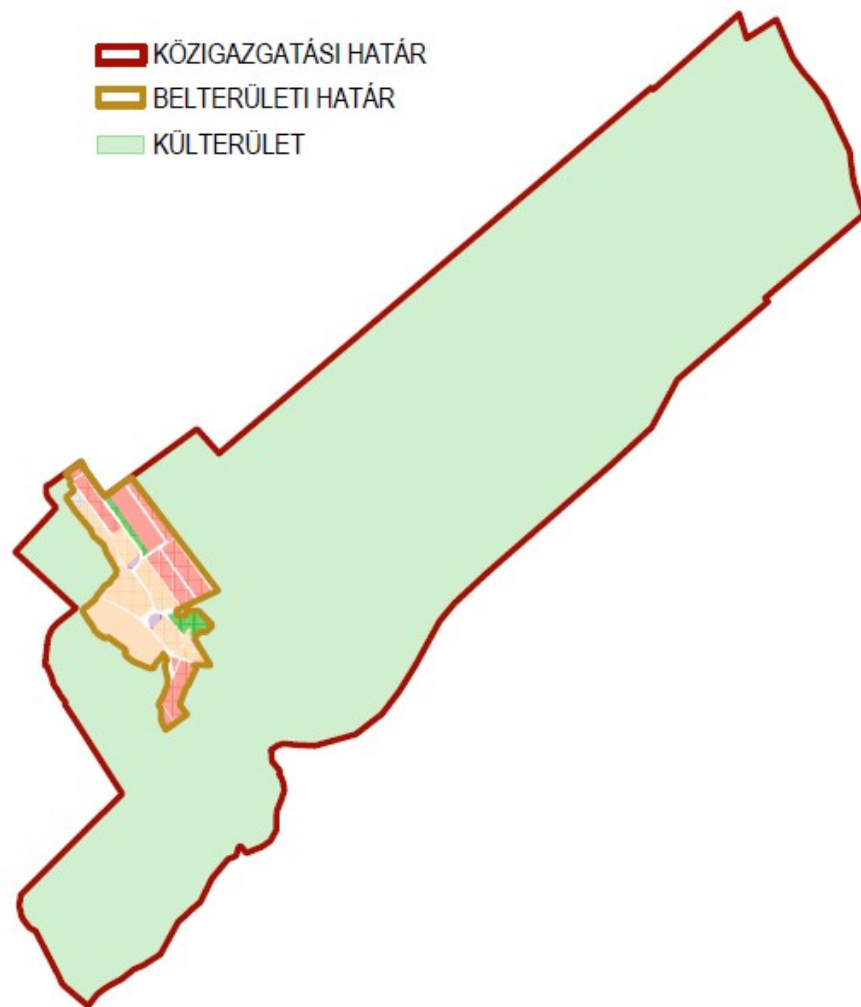
SAJÓPÁLFALA község közigazgatási területén
(a BO-08D/ÉH/03128-2/2017. sz. levél melléklete)

megye	település neve	helyrajzi szám	védettség jogi jellege	azonosító	védett örökségi érték neve
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	020/3	régészeti lelőhely	88819	Hosszú- dűlő
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	020/4	régészeti lelőhely	88819	Hosszú- dűlő
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	026/27	régészeti lelőhely	52154	Pincepart
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	026/28	régészeti lelőhely	52154	Pincepart
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	028/4	régészeti lelőhely	74879	Rovnya
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	029	régészeti lelőhely	74879	Rovnya
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	050/2	régészeti lelőhely	85721	Kövecses
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	050/5	régészeti lelőhely	85721	Kövecses
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	050/6	régészeti lelőhely	85721	Kövecses
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	050/7	régészeti lelőhely	85721	Kövecses
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	09/4	régészeti lelőhely	88839	Ortványtól Ny- ra
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	142/2	régészeti lelőhely	16282	Szabadság út 93.
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	143/2	régészeti lelőhely	16282	Szabadság út 93.
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	144	régészeti lelőhely	16282	Szabadság út 93.
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	145	régészeti lelőhely	16282	Szabadság út 93.

megye	település neve	helyrajzi szám	védettség jogi jellege	azonosító	védett örökségi érték neve
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	146/2	régészeti lelőhely	16282	Szabadság út 93.
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	147/2	régészeti lelőhely	16282	Szabadság út 93.
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	224	régészeti lelőhely	16282	Szabadság út 93.
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	271	régészeti lelőhely	74879	Rovnya
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	272	régészeti lelőhely	74879	Rovnya
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	273	régészeti lelőhely	74879	Rovnya
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	274	régészeti lelőhely	74879	Rovnya
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	275	régészeti lelőhely	74879	Rovnya
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	276	régészeti lelőhely	74879	Rovnya
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	277	régészeti lelőhely	74879	Rovnya
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	278/10	régészeti lelőhely	74879	Rovnya
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	278/11	régészeti lelőhely	74879	Rovnya
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	278/12	régészeti lelőhely	74879	Rovnya
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	278/4	régészeti lelőhely	74879	Rovnya
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	278/5	régészeti lelőhely	74879	Rovnya
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	278/6	régészeti lelőhely	74879	Rovnya
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	278/7	régészeti lelőhely	74879	Rovnya
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	278/8	régészeti lelőhely	74879	Rovnya

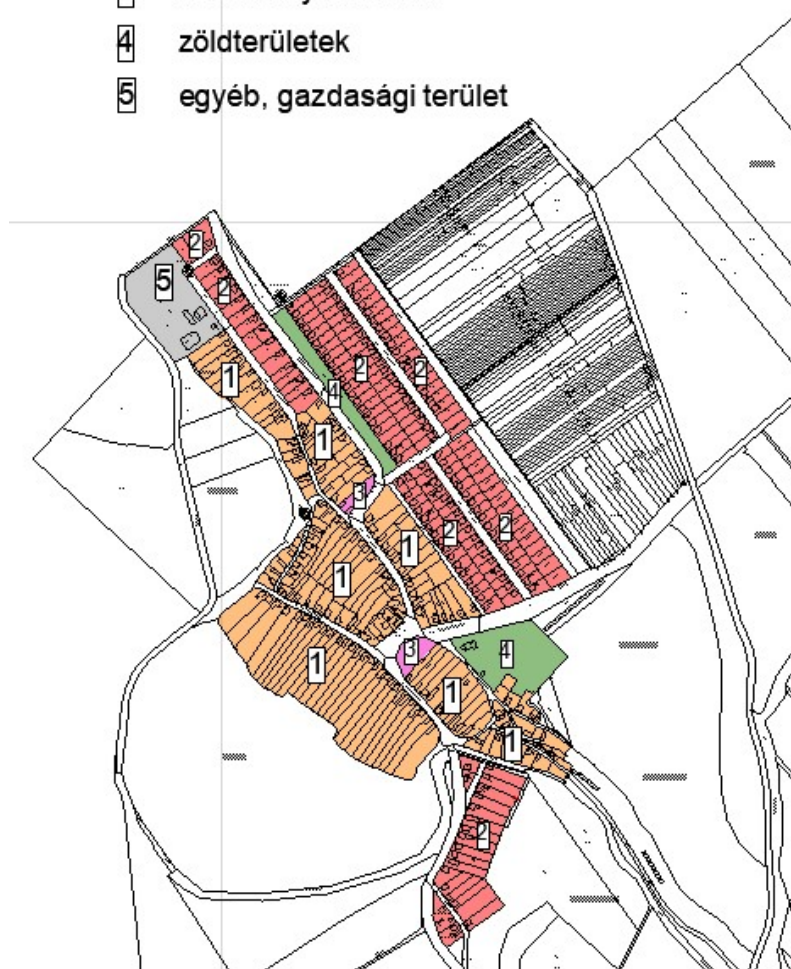
megye	település neve	helyrajzi szám	védettség jogi jellege	azonosító	védett örökségi érték neve
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	278/9	régészeti lelőhely	74879	Rovnya
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	369	régészeti lelőhely	16282	Szabadság út 93.
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	370	régészeti lelőhely	74879	Ady Endre u. 40.
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	381	régészeti lelőhely	16283	Ady Endre u. 40.
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	382	régészeti lelőhely	16283	Ady Endre u. 40.
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	383	régészeti lelőhely	16283	Ady Endre u. 40.
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	384	régészeti lelőhely	16283	Ady Endre u. 40.
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	385	régészeti lelőhely	16283	Ady Endre u. 40.
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	386	régészeti lelőhely	16283	Ady Endre u. 40.
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	396	régészeti lelőhely	16283	Ady Endre u. 40.
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	397/10	régészeti lelőhely	16283	Ady Endre u. 40.
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	397/11	régészeti lelőhely	16283	Ady Endre u. 40.
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	397/12	régészeti lelőhely	16283	Ady Endre u. 40.
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	397/13	régészeti lelőhely	16283	Ady Endre u. 40.
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	397/14	régészeti lelőhely	16283	Ady Endre u. 40.
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	397/21	régészeti lelőhely	74879	Rovnya
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	397/22	régészeti lelőhely	74879	Rovnya
Borsod-Abaúj-Zemplén	Sajópál-fala	397/9	régészeti lelőhely	16283	Ady Endre u. 40.

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

BELTERÜLETI MEGHATÁROZÓ KARAKTEREK

- 1 hagyományos falusias karakter
- 2 új kertes beépítés
- 3 intézményterületek
- 4 zöldterületek
- 5 egyéb, gazdasági terület

HAGYOMÁNYOS FALUSIAS BEÉPÍTÉSŰ KARAKTER

Sajópálfala központi területein, a Szabadság utca mindkét oldalán megfigyelhető településkép. Elsősorban a telekformában őrzi az eredeti beépítés jellegzetességeit. A Sajópálfalán átmenő, kétszer derékszögben kanyarodó 2617. sz. út, a község legkorábban keletkezett utcája. A rászerveződött beépítés hosszú, keskeny telkekből áll. Különösen jellegzetes ez a Kis-Sajó irányába, a Berek rétre néző DNY-i területen. A telkek tagoltak: a lakóház oldalkertes, a főépület mögött gazdasági épületek és gazdálkodásra alkalmas udvarrészek találhatók. Az eredeti, földszintes, oldalhatáron álló épületek még szép számban fellelhetők az övezetben, de sok az újabb kori lakóház is a térségben.

A népi építészetre jellemző lakóházak tetőgerince az utcára merőleges, a tetőforma kontyolt, néhány helyen füstlyukas orommal. A házak általában oldaltornáccal épültek. A tornáckialakítás több változatát is megfigyelhetjük Sajópálfalán: faoszlopos és -gerendás, falazott oszlopon egyenes, íves és háromkaréjos záródással.

Sajópálfala központi területének képét szó szerint színesítik a ruszin nemzetiségű lakosság építészeti hagyományait őrző lakóházak. A tömegformálás csaknem teljesen azonos a magyar népi építészetből ismerttel. A homlokzatképzésben azonban rendkívül nagy különbség figyelhető meg.

Míg a hagyományos magyar építészet puritán, visszafogott színeket alkalmaz az épületein, a ruszin eredetű házaknál sötét-bordó alapon a szerkezeteket hangsúlyozó, fehér színű festést, növényi ornamentikát találunk.

A településképből különleges, megőrzésre méltó elemet jelentenek.

ÚJ, KERTES BEÉPÍTÉS

Elsősorban a Szabadság utcától ÉK-re eső területre jellemző beépítési karakter.

Az 1960-as évektől kezdve létrehozott új, utcákban (Rózsa, Akác, Ady Endre, Hársfa) szabályos téglalap alakú telkeket alakítottak ki.

Ezek az ingatlanok már elsősorban csak a lakó-funkciót szolgálják. A telek nagysága csak korlátozottan alkalmas gazdasági tevékenysége.

Az első időkben sátoztetős kockaházak, majd később még nagyobb tömegű, kétszintes, (emeletes, vagy tetőtérbeépítéses) házak épültek a területen. Az 1970-es évek második felétől a sátoztetőt felváltja a nyeregtető, a gerinc iránya több esetben az utcával párhuzamos lesz.

INTÉZMÉNYTERÜLET

Sajópálfala új középületei a Szabadság utca két töréspontjánál koncentrálnak. A Szabadság utca -Rákóczi F. utca - Petőfi S. utcák találkozásánál kialakított dísz térre nyílik az önkormányzat, az óvoda, az orvosi rendelő, posta, üzlet és az általános iskolából átalakított zárandokház. A Dózsa György utcai töréspontban kereskedelmi épület áll.

A dísz tér túloldalán a görög-katolikus parókia épülete vezet át a szakrális intézmények területére.

A temetődomb legújabb létesítménye a Kenethozókról elnevezett női monostor

Ravatalozó a templomkertben

KÖZTERÜLETEK, BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK, UTCÁK, TEREK, PARKOK, ZÖLDTERÜLETEK

Sajópálfala zöldbe ágyazott település. A karbantartott közlekedő területek mellett mindenütt megjelenik a növénytelepítés. Ez a legtöbb helyen többszintű kiültetést jelent: a gyepterület mellett egynyári és évelő virágokat, talajtakaró bokrokat találunk. Az utcákat fasorok szegélyezik.

A Szabadság utca jelentős részén, az új, kertes beépítésű területen, széles zöldsáv húzódik a gépkocsi út mellett. Az intenzív zöldfelület az esztétikai élményen túl a levegőtisztaság, páratartalom-szabályozás, zajvédelem szempontjából is előnyös.

Az intézmények előtti közterületeken, a település központját díszburkolattal ellátott, virágokkal beültetett terek hangsúlyozzák.

Az utak szilárd burkolattal rendelkeznek. A felszíni vízelvezetés az út menti árkokon keresztül történik, amelyeket a településen karbantartják.

Sajópálfala különleges célú zöldterületei a sportpálya és a temető. A sportpálya, amelyet védő fasor szegélyez, a lakóterület pereméhez kapcsolódik.

A temető a település mai központi területén helyezkedik el, dombra telepítve. Sajópálfala szakrális központját, a kegytemplomot öleli körül. A templomkerttel egységes egészet alkot.

TELEPÜLÉSKÉPET MEGHATÁROZÓ MŰALKOTÁSOK,
UTCABÚTOROK, EGYÉB ÉPÍTMÉNYEK

A sajópálfalaiak mély hitéről a település különböző pontjain álló feszületek is tanúskodnak.

Feszületek a templomkertben és lakóházak előkertjében

A Sajóvámos felől érkezőket fogadó úti ikon, amely az Istenszülő Szűzanyát ábrázolja gyermekével.

Szt. István király fából faragott szobra Sajópálfala főterén

A világháborúk sajópálfalai áldozatainak emléktáblái a görög-katolikus templom falán

Fedett autóbusz várakozó ülőpaddal és nyilvános telefonnal

Virág-
tartó köz-
területen

Tájékoztató és
iránymutató esz-
közök

A KÜLTERÜLET MEGHATÁROZÓ KARAKTEREI

MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK

Sajópálfala külterülete jellemzően mezőgazdasági terület.

A Sajó holtága és a Kis Sajó által körülhatárolt sík gyepes térség legeltető állattartásra alkalmas. Ezt a területet több természetvédelmi érték-kategória is érinti: megtalálható itt az Országos Ökológiai Hálózat elemei közül az ökológiai folyosó övezete, valamint része a Sajó nagyvízi meder területének.

A belterülettől ÉK-re, Szikszó irányába, a Cserehát domblábai húzódnak. Ezeken a területeken, a birtokrendszer struktúrájának átalakulása következtében, jellemzően kisgazdaságok keretein belül, kisebb parcellákon folyik növénytermesztés. A térség legnagyobb részén szántóföldi művelés és kertgazdálkodás folyik, amelyet kevés szőlő- és gyümölcsültetvény, valamint erdőterület egészít ki.

A temetődomb körül, a kül- és belterület határán a szőlőműveléshez és gyümölcsstermesztéshez kapcsolódó pincesorok, borházak találhatók.

TERMÉSZETVÉDELMI SZEMPONTBÓL TELEPÜLÉSKÉPET MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

Sajópálfala község természetvédelmi szempontból az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság működési területéhez tartozik.

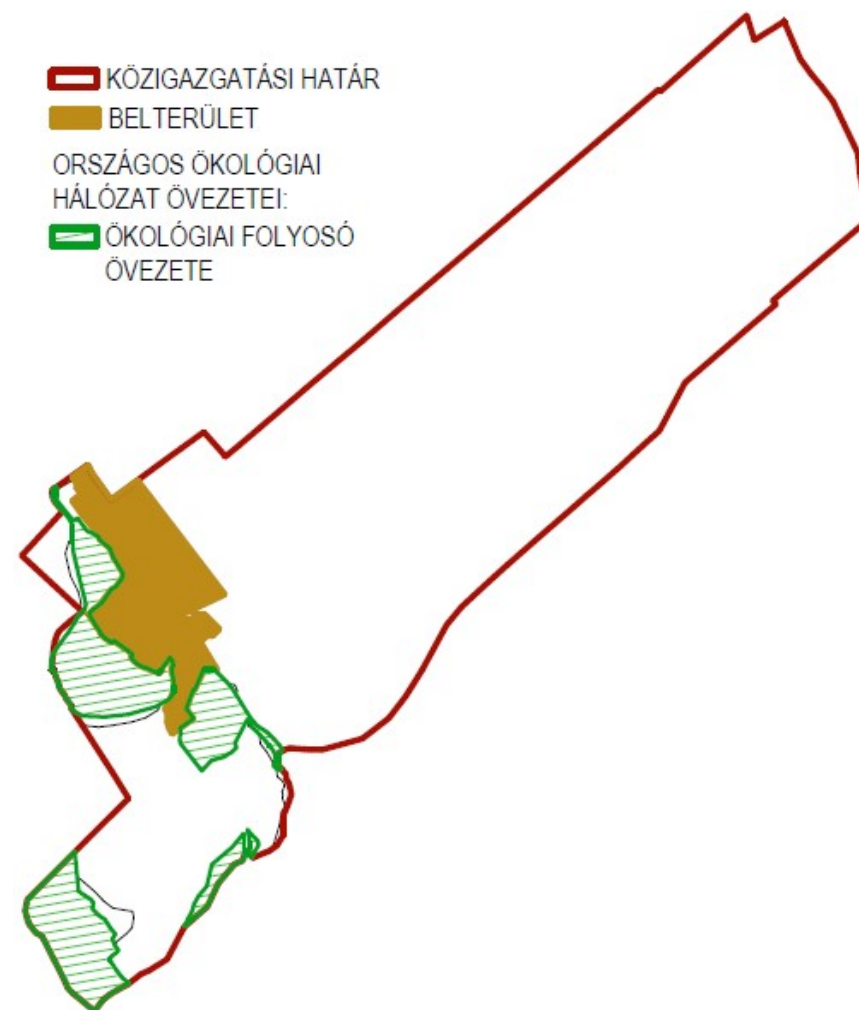
A jelenlegi nyilvántartás szerint országos természetvédelmi oltalom alatt álló objektum nem található a vizsgált területen. Amennyiben ilyen terület (forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom, földvár) létezésére fény derül, azokra az 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 23. § (2) bekezdésében foglaltak értelmében szerinti védelem vonatkozik.

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény (továbbiakban OTRT) 13., 17-19. §-ai szabályozzák az országos ökológiai hálózatra és annak a magterület, az ökológiai folyosó és a puffertérlet övezetekre vonatkozó előírásokat.

Sajópálfala közigazgatási területén az országos ökológiai hálózat övezetei közül az ökológiai folyosó övezete található meg.

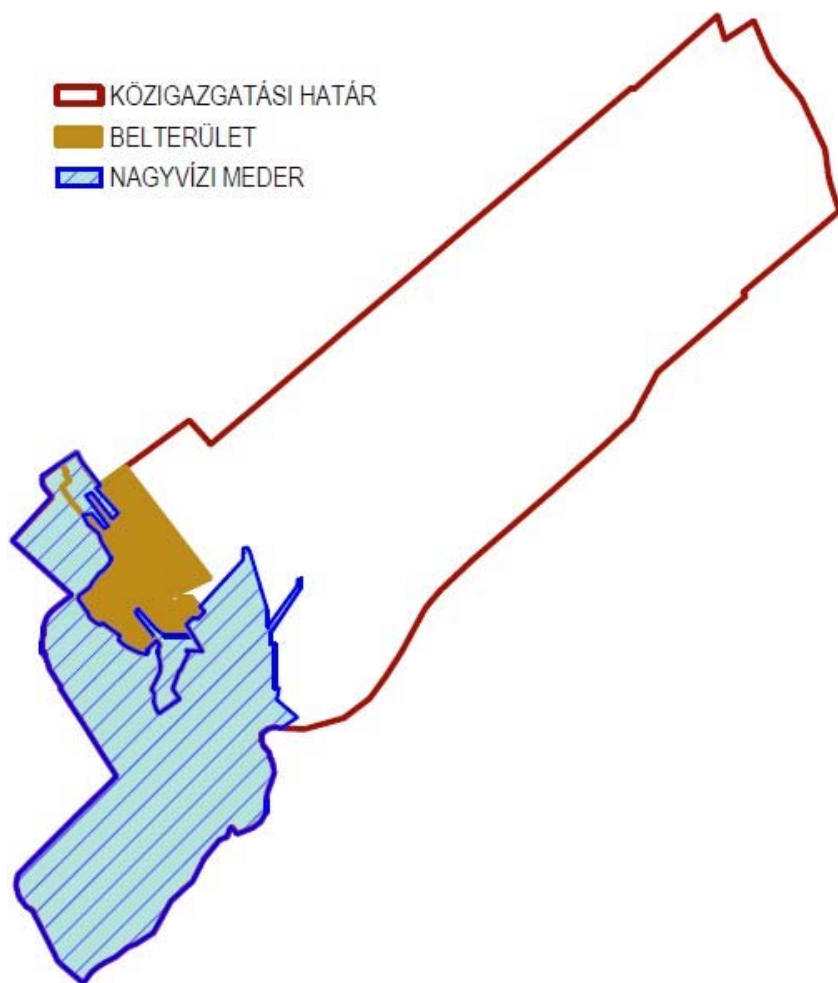

ORSZÁGOS ÖKOLÓGIAI HÁLÓZAT ÖVEZETEI

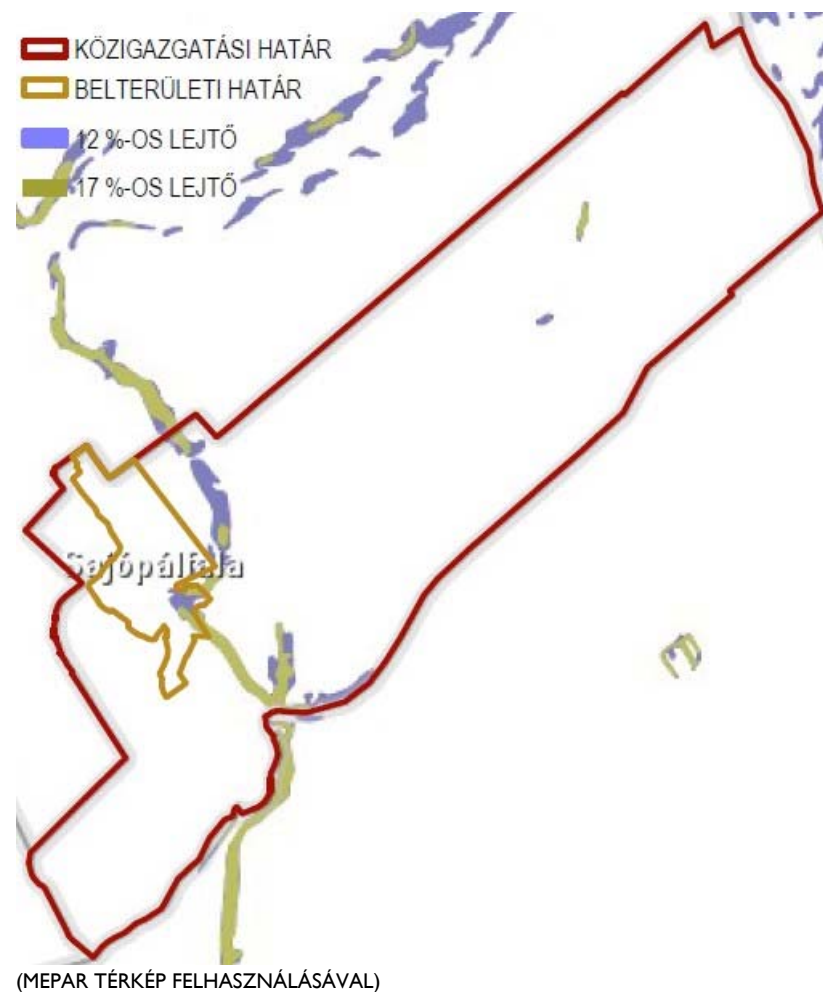

NAGYVÍZI MEDER

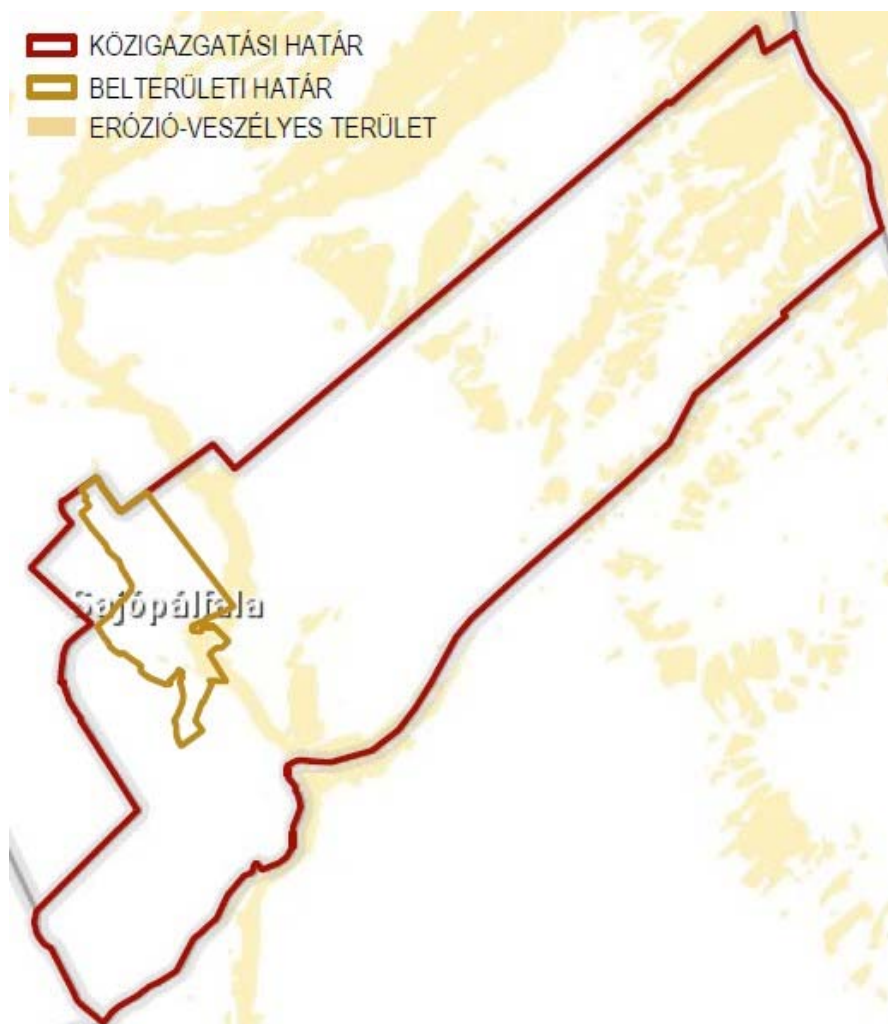
Sajópálfa község közigazgatási területét a 08.NMT.05. (Sajó folyó, folyószakasz eleje: Sajószentpéteri közúti-híd, folyószakasz vége: Tiszatorkolat) nagyvízi mederkezelési terv érinti.

LEJTŐS TERÜLETEK

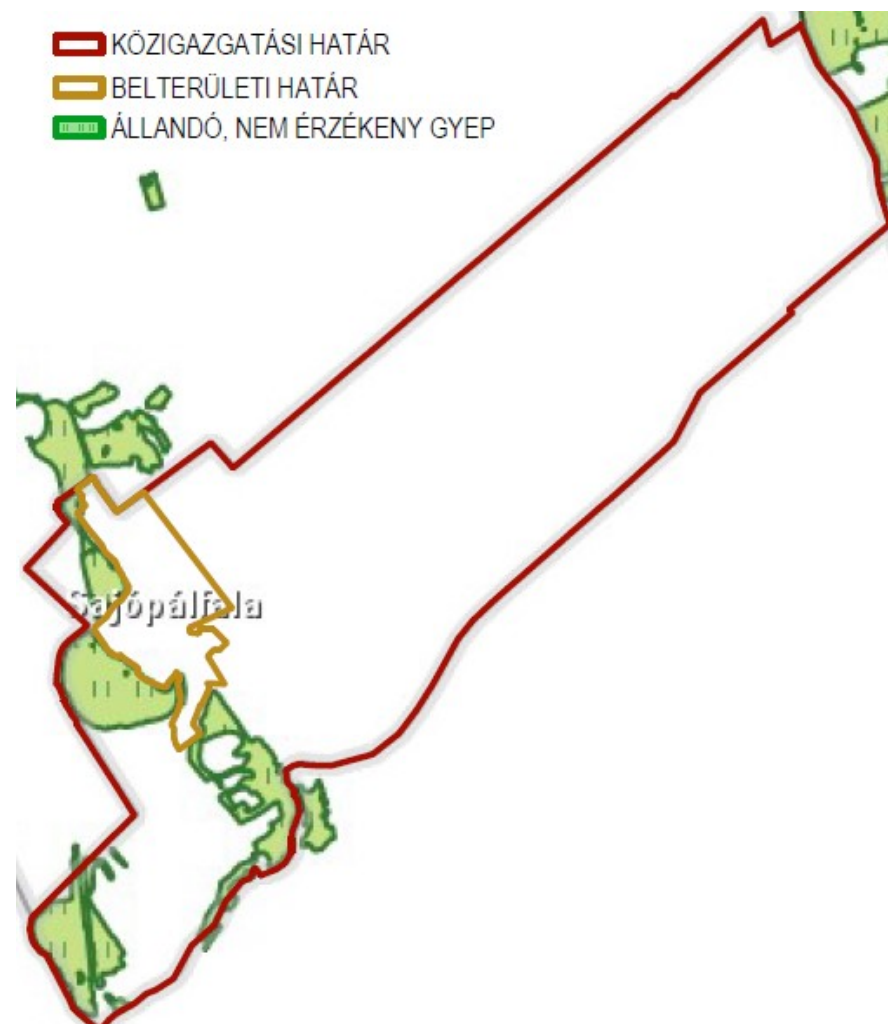

ERÓZIÓ-VESZÉLYES TERÜLETEK

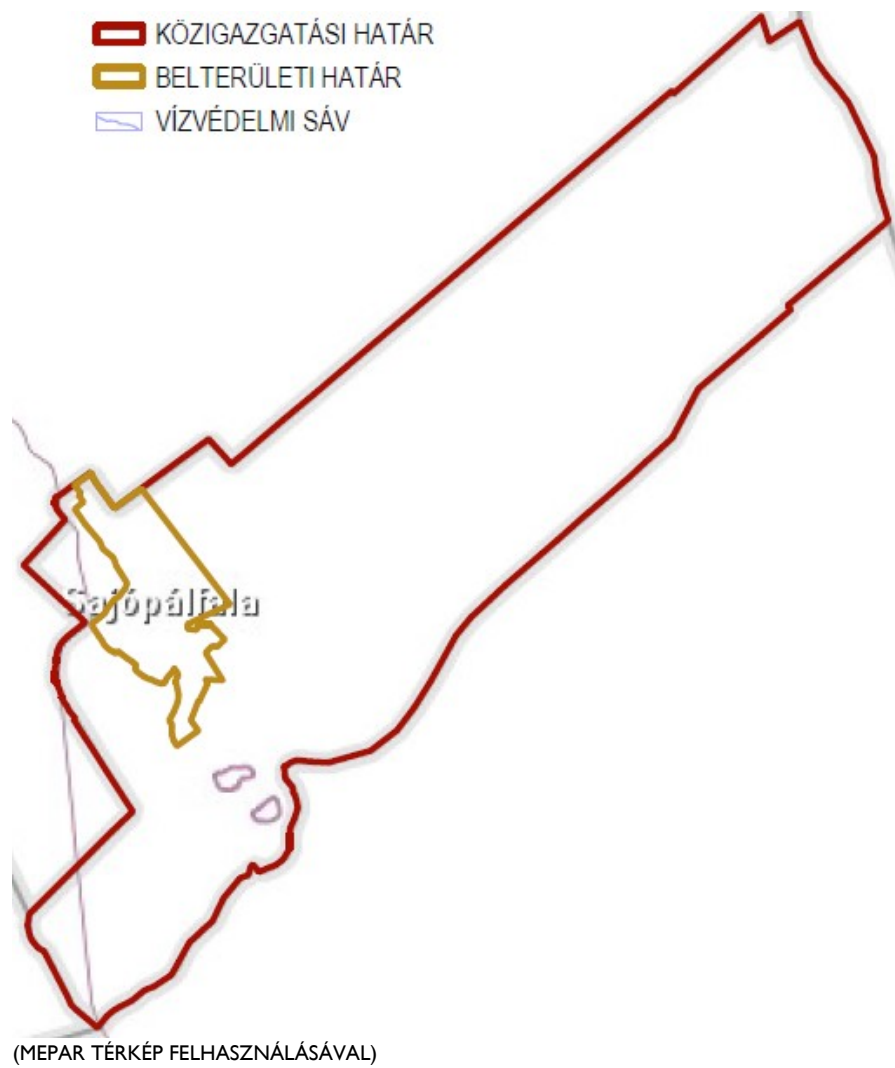
(MEPAR TÉRKÉP FELHASZNÁLÁSÁVAL)

ÁLLANDÓ, NEM ÉRZÉKENY GYEPES TERÜLETEK

(MEPAR TÉRKÉP FELHASZNÁLÁSÁVAL)

VÍZVÉDELMI SÁVVAL ÉRINTETT TERÜLETEK

AJÁNLÁSOK, ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

LAKÓTERÜLETEKRE VONATKOZÓ ÁLTALÁNOS ÚTMUTATÓ

Egy család számára egy új otthon megteremtése, vagy egy meglévő átalakítása, bővítése óriási felelősség. Ez a felelősség a folyamatban résztvevő valamennyi szereplőt érinti: az építtetőt, a tervezőt, a kivitelezőt, a folyamat szabályozóit.

A leendő építtetőnek tisztában kell lennie azzal, hogy az általa létrehozandó, vagy átalakításra kerülő ház nemcsak az Ő és családja számára meghatározó tett, de a település képének alakulására is jelentős hatással van. Egy új építkezés, építészeti beavatkozás mindenképpen érinti a települési közösség életét is.

Többek között ezért is fontos, hogy az „első kapavágás” előtt átgondolt, megalapozott döntések szülessenek, mert a fáradságos és jelentős anyagi ráfordítást igénylő építési munka eredménye hosszú évtizedekig fennmarad, és hatással van - a benne lakók életén kívül - a későbbi utókorra, az adott település lakóira, az odalátogatókra, átutazókra is.

Mindannyiunk közös célja, hogy az építési tevékenység és annak eredménye - az elkészülő új ház, - közmegelégedésre szolgáljon. Természetesen elsődleges szempont, hogy azok, akik használni fogják, jól érezzék magukat benne. De ugyanilyen lényeges szempont, hogy a településképp is gazdagodjon, valóban épüljön, teljesejék általa.

Ez a kézikönyv a leendő építeni szándékozónak kíván segítséget nyújtani ezekhez a döntésekhez.

A tervezés megkezdése előtti legfontosabb kérdések:

- Az együtt-élő családtagok száma, ennek várható, tervezett alakulása.
(Többgenerációs család nagyszülőkkel, szülőkkel, gyerekekkel, vagy most induló fiatal pár várhatóan megszülető gyerekekkel, vagy a család kinőtte az eddigi otthonát, tágasabb élettérre van szüksége...)
- A család életmódja, életvitele.
(Az adott településen, vagy annak vonzáskörzetében dolgozó felnőttek; a saját telken háztáji mezőgazdasági munkát, vagy más gazdasági tevékenységet végzők; kisgyerekekkel otthon lévő édesanyák, vagy idős szülőket gondozó, nekik nyugodt életteret biztosítani kívánó felnőttek; óvodás-, iskolás gyerekekkel rendelkezők, vagy éppen a családi fészekből kirepülni készülő fiatal felnőttek a család tagjai.)
- Milyen épülettípus szimpatikus a család számára: a magyar népi építészet hagyományait követő, ú. n. hosszúházas, földszintes épület, vagy inkább a későbbi időkben keletkezett, kisebb - gazdasági tevékenységre nem alkalmas - telken álló, zömökebb tömegű, modernebb épület.
- A szimpatikus épületformák melyik településrészen találhatók döntő többségben. Ennek eldöntéséhez nyújtanak segítséget a jelen kézikönyv előző fejezetei. A telket azon a területen válasszuk ki, ahol a számunkra szimpatikus beépítési forma a jellemző karakter. Az adott környezetben többségben lévő épülettípushoz alkalmazkodó új házzal biztosítható az építés legfontosabb szabálya, a környezethez való illeszkedés! A településképp alakulása így biztosan harmonikus lesz.
- Tájékozódjunk az önkormányzatnál a kiválasztott ingatlanra vonatkozó építési előírásokról! (A telek maximális beépítési

százaléka, a beépítési mód, a kötelező beépítési vonal helyzete, a megengedett legnagyobb építménymagasság, az előkert mélysége stb.)

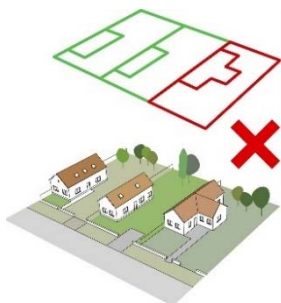
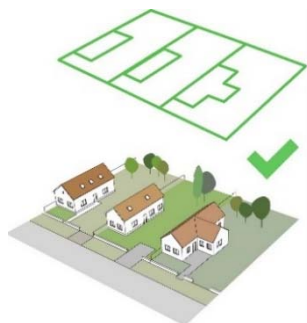
- Forduljunk építész tervezőhöz, vele konzultálva, vázlatok készítésével alakítsuk ki leendő otthonunkat.
- A telekről, annak közterületi csatlakozásairól, - különösen a lejtős területen lévőről, - készüljön részletes geodéziai felmérés, a magassági adatok, (rétegvonalak) a közmű-csatlakozások, a lombos és tűlevelű fák, az esetleg a telken meglévő objektumok feltüntetésével. (Felszín alatti aknák, kutak, régi alaptertek, pincék stb.)
- Ne tervezzünk túlméretezett házat! Ez az építésre rendelkezésre álló pénzüsszegen kívül megterhelést jelent a későbbi fenntartásban, az életkor előrehaladtával a használatban is. Az utcakép, a település nagysága szempontjából sem kívánatos a környezetéhez képest túldimenzionált épület!
- Ismerjük meg és tartsuk tiszteltben a település építészeti hagyományait, tanulmányozzuk az elődök munkáját, építési tevékenységét!
- Anyag- és színhasználatban javasolt a visszafogott magatartás. A lábazat, - a hagyományokat követve - kaphat egy erősebb vakolatot, szürkés, vagy barnás tónusban. Igényes esetben vágott kőburkolattal is készíthető. Ez ne legyen az elterjedt „mediterrán” ragasztott kő!
- A homlokzat szintén vakolt. A vakolat lehet anyagában színezett, vagy az alapvakolatra készülhet festés. A színhasználat a felmenő falakon is világos: fehér, törtfehér, drapp, bézs. Kerülni kell a nagyon élénk, telített színeket. Idegen a hazai, falusi építészetben. Az ajánlásnak ezen pontja alól kivételt képeznek a már meglévő, a ruszin nemzetiség építészeti hagyományait követő épületek. Esetükben, felújítás során az eredeti állapot, díszítés és színezés megtartandó!

- Utólagos hőszigetelés esetén figyelemmel kell lenni a házak vakolatdíszeire. Ezeket feltétlenül meg kell tartani!
- A tetőfedés általában hornyolt cserép, de készülhet más égetett kerámia fedés is. Alkalmazható kiselemes szálcement fedés is (azbesztet nem tartalmazó pala). Nem alkalmazható lakóházon trapézlemez, hullámpala fedés. A hagyományos falusias beépítésű zónában nem készülhet bitumenes zsindely fedés. A lakóházak magastetővel készülnek.
- A hagyományos falusias beépítésű zónában törekedni kell a meglévő épületek ablak-falfelület arányainak megtartására. Új ablakok beépítése, vagy cseréje esetén a régi osztásrendszer megtartására kell törekedni. A nyílászárók az épület hangsúlyos elemei. Színezésük meghatározó szerephez jut. Lehetőleg a hagyományos fa ablakok színvilágát kell visszaidézni új épület, vagy felújítás esetén is. A redőnytök ne jelenjen meg szabadon a homlokzaton. Vagy belső-, vagy kávéval eltakart redőnszerkezet készüljön.
- Tetőtérbeépítés esetén, a hagyományos falusias beépítésű övezetben álló tetőablak az utcáról látható tetőfelületen ne épüljön. A tetőtéri helyiségek megvilágításához tetősíkból fekvő ablak készüljön.
- Az utcai telekhatáron az előkertes beépítésnél, a magyar hagyományok szerint, kerítés épül. Az építendő kerítés áttört legyen, ne alkosson külön falat az épület előtt. A lábazat, ha készül, legfeljebb 80 cm magas lehet. A teljes kerítésmagasság a hagyományos beépítésű területen 160 cm lehet.
- Parabola-antennák az épület utcai homlokzatára nem kerülhetnek. Napelemeket, napkollektorokat az utcára merőleges homlokzat és a hátsó kertre néző homlokzat tetőfelületein lehet elhelyezni. Az egyéb épületgépészeti berendezések, va-

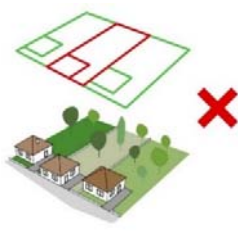
íamint a közművek mérő-szekrényei lehetőleg épületszerkezetek takarásában, vagy falba süllyesztett megoldással helyezhetők el.

Beépítési javaslatok, kívánatos és nemkívánatos elrendezések:

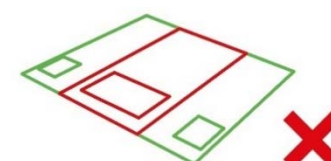
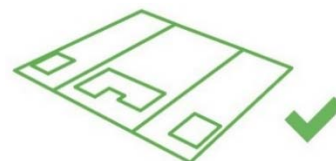
- Hagyományos beépítésű területen az előkertek mélysége, a beépítési vonal azonos.
- A ház oldalirányú bővítés az utcai homlokzattól jelentősen visszahúzott.

- Az átépült karakterű övezetekben az előkertek mélysége, a beépítési vonal azonos, az épületek az oldalhatárhoz igazodnak.

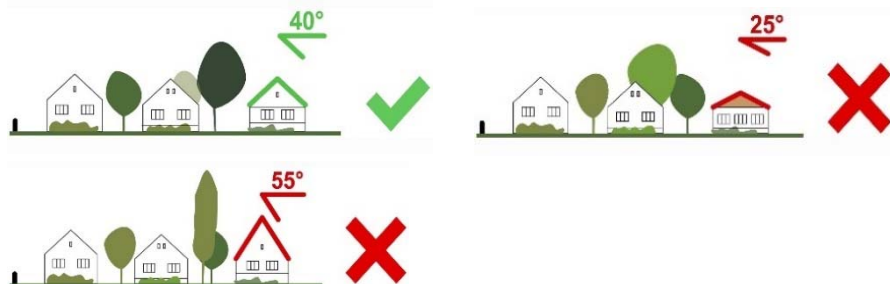
- Szélesebb telek esetén a tömeg tagolásával igazodhatunk a környezetben lévő épülettömegek léptékéhez.

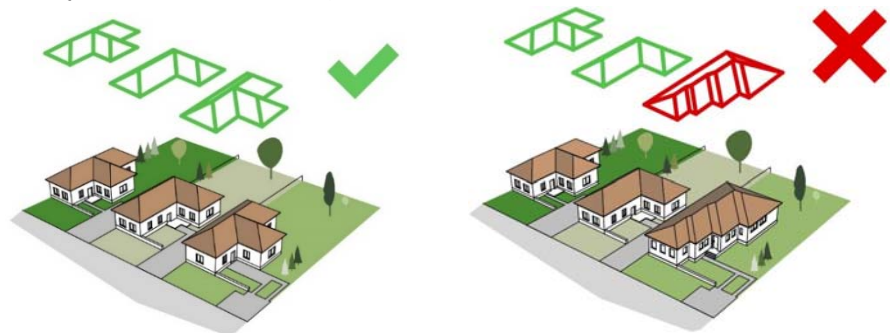
Épületek kívánatos és nemkívánatos magassága:

Az épületek tető-hajlásszöge a 35° - 45° közé essen.

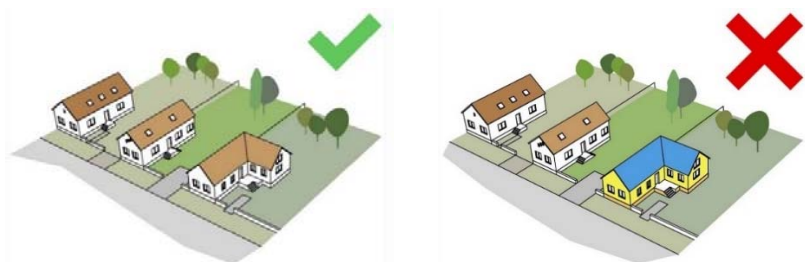

Kerüljük az összetett, bonyolult tetőformákat!

A homlokzatok színezése a magyar hagyományok szerint a fehér és a világos földszínek: bézs, drapp.

A homlokzatszínezésben kerülni kell a harsány, telített színek használatát.

Ajánlások homlokzati színhasználathoz a lakóövezetekben

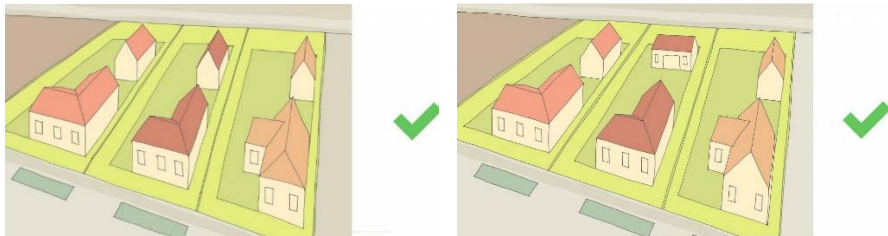
Hagyományos, falusias beépítés

Új és átépülő lakóterület

LAKÓTERÜLETEKRE VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

TELEPÍTÉS, ILLESZKEDÉS

A falusias beépítésű lakóterületen a főépületek a telek É-ÉK-ÉNy-i oldalhatárán, azonos beépítési vonalon állnak. A melléképületek is ezt a rendet követik. AD-DNy-DK-i tájolású helyiségeket a tornác árnyékolása védi az erős fölmelegedéstől.

A telepítési elv a továbbiakban is követendő.

Sajópálfala legrégebbi beépítésű területein még fellelhetők a keresztcsűrők. Megtartásuk, felújításuk feltétlenül javasolt.

Az oldalhatáron álló beépítéssel a legnagyobb összefüggő zöldterület alakítható ki, amely cél elérése feltétlenül szükséges.

ÉPÜLETMAGASSÁG, TETŐFORMA, TETŐHAJLÁS

Azonos magasságú épületek egyenletes utcaképet alkotnak. Az újonnan épülő épületeknek a meglévő magassághoz kell alkalmazkodniuk az egységesség érdekében.

Azonos hajlású és formájú tetőknél egységes utcakép jön létre.

TÖMEGFORMÁLÁS, HOMLOKZATI ARÁNYOK

A hagyományos épületek egyszerű hasáb formájú tömegek, egyszerű kontyolt nyeregtetővel. Az utcai homlokzaton két álló téglalap formájú ablak jelenik meg. A harmadi nyílás az oldaltornác homloka, amelyet időnként beüvegeznek, vagy ajtóval zárnak le. Az utcai homlokzatmagasság és a nyeregtető magassága közel azonos. A földszintes, kisméretű épületek arányrendszere követendő példa.

TORNÁCOK

A magyar népi építészet jellegzetessége a benapozott homlokzat előtt húzódó tornác. Többféle funkciót tölt be: csapadék ellen védett közlekedő, árnyékoló, szabadtéri munkálatok számára alkalmas védett tér, termés- és terményszárító. Napjainkban, az életforma változását követően átalakult a funkciója: a család számára szabadidős tartózkodó, étkező, társalgó terület. Megtartásuk, alkalmazásuk új épület esetében is javasolt.

ABLAKOK

A lakóépületek ablakai hagyományosan fából készülnek. Szerkezetük kapcsolt gerébtokos, vagy pallótokos. Általában egy felső vízszintes fix osztással, alul pedig középen felnyíló két szárnyal készültek. A középső ütköző lécen faragott díszítés került. Az utcai homlokzaton az ablakokat párosával helyezték el. Helyreállításnál az ilyen ablakrendszer megtartása szükséges, új építésnél a követése javasolt.

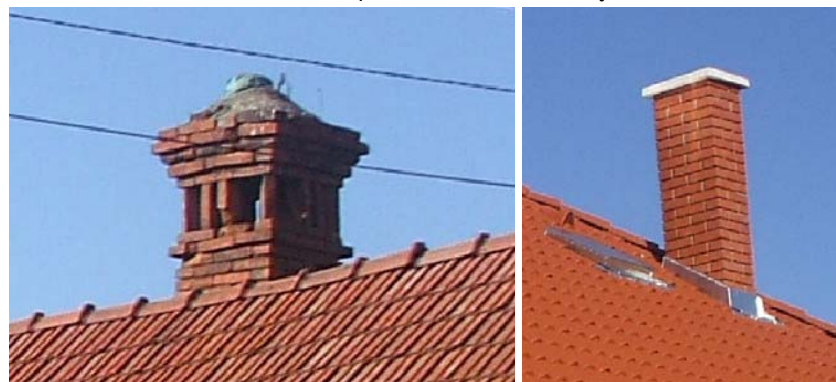
Árnyékoló szerkezetként, a redőnyök helyett alternatívaként javasolt fából készült zsalugáter, spaletta alkalmazása. Redőny beépítése esetén a külső redőnyszekrényt kerülni kell, helyette belső szekrény, vagy kávéval takart szerkezet ajánlott.

KÉMÉNYEK, OROMDÍSZEK

Az egykori szabad tűzterek konyhák kéményei változatos, nagy formagazdagsággal megvalósított szerkezetek voltak. Az ilyen jellegű kémények megtartása, szerkezethű felújítása javasolt.

Új építés esetén a legegyszerűbb falazott kémények építése javasolt, burkolat nélküli fém kémények létesítése nem javasolt.

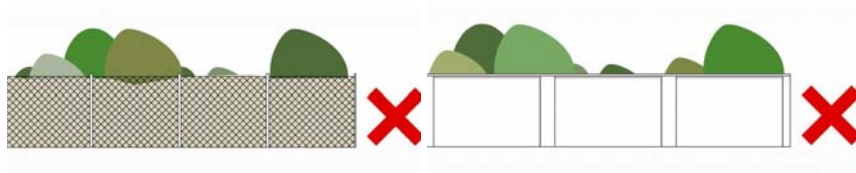
A csonkakontyos nyeregtető oromzata fűrészelt mintával, (építési dátummal) díszített. Felújítás esetén a megtartás kötelező, új építésnél az előkép alapján a motívum alkalmazása támogatható.

KERÍTÉSEK

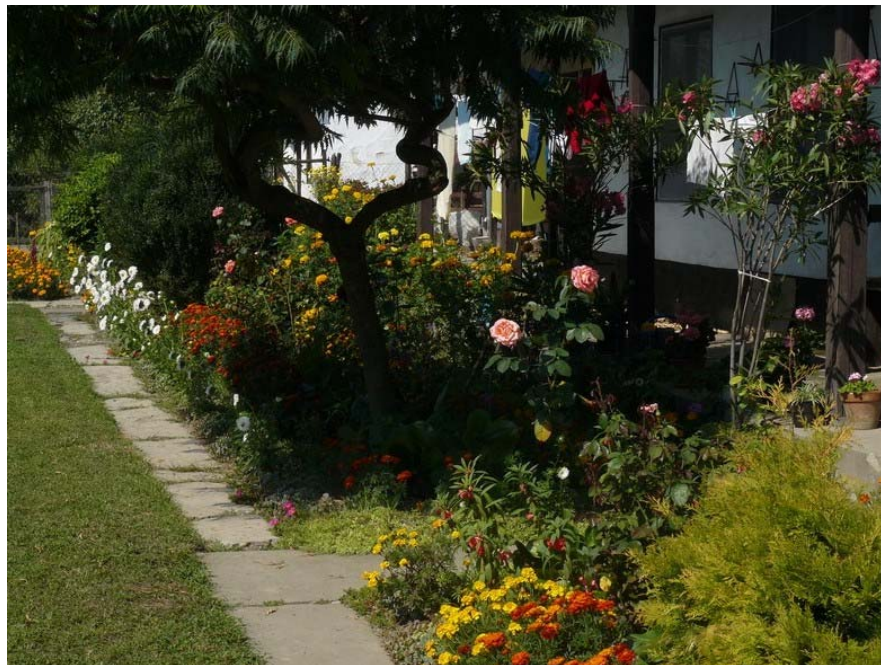
A kerítések a településkép meghatározó elemei. Javasolt, hogy áttört formában, alacsony lábazattal, vagy lábazat nélkül készüljenek. Anyaguk lehet fa, fémrács, a lábazat beton, téglá, kő. Nem javasolt a tömör beton, vagy falazott, a térfalat leszőkítő, az átláthatóságot nem biztosító kerítés építése.

KERTEK

A hagyományosan oldalhatáron álló lakóépületek elő- és oldalkertjei az áttört kerítések jóvoltából a településkép fontos, meghatározó elemei. A gondosan ápolt, jól összeválogatott növényállomány kiemeli az épület szépségét, összeköttetést jelent a magán- és a közterületek zöldfelületei, valamint az épített és a természeti környezet között. Az esztétikai élményen túl jelentős szerepe van a levegő minőségének alakításában, az árnyékolásban, a páratartalom-szabályozásban. Többszintű növénytelepítés javasolt: a gyepfelülettől az egynyári és évelő virágokon és cserjéken át a lombos fáig. Az alacsonyabb növények kerüljenek az utcai homlokzat elé, a nagyobb helyigényű lombos fák az oldalkertbe.

A falusi kertekbe hagyományosan ültetett virágok, cserjék gazdag választékot nyújtanak az otthonok díszítéséhez. Kerüljük a tájidegen, más éghajlaton őshonos növényfajták telepítését.

A hátsóterek növény-állománya a család igényeit kielégítő zöldség- és gyümölcstermesztés területe. A konyhakertek megtartása feltétlenül javasolt.

KERT-KÉPEK FORRÁSA: INTERNET; www.kertlap.hu; „Anyám kertje”

INTÉZMÉNYI TERÜLETRE VONATKOZÓ ÚTMUTATÓ

Sajópálfala intézményei a görög-katolikus templom és a parochia kivételével, az utóbbi évtizedek alkotásai. A fő közlekedési út mellett, a település súlypontjában helyezkednek el. Az önkormányzati hivatal, oktatás, egészségügy létesítményei összefüggő tömböt alkotnak, melyet még kiegészít a korábbi iskolaépületből átalakított zárandokszállás. A világi és a temetődomb környezetében lévő szakrális intézmények vizuálisan összekapcsolódnak.

A település-központ megfogalmazásakor nagy hangsúlyt fektettek a kulturált környezet kialakítására. A központot rendezett, ápolt, - növényekkel, szoborral, utcabútorokkal díszített- tér kapcsolja a község település-szerkezetébe. További feladat ezzel kapcsolatban az épületek és a környező tér karbantartása, ápolása.

Javasolható, hogy a lakóházak léptékéhez idomuló kereskedelmi és szolgáltató funkciókat tartalmazó épületek tulajdonosait, fenntartóit ösztönözze a település az épültállomány korszerűsítésére, felújítására. A vállalkozás rangját emeli az igényes üzlet-felirat, cégér, üzleti hirdetés elhelyezése, amely összhangban van az épületek szerkezeti rendszerével. A közintézmény-jelleget hangsúlyozná, ha az üzletek, szolgáltatások körül is megjelenne a hivatali központhoz hasonló térburkolás, növénykiültetés.

Sajópálfala legnagyobb kincse a görög katolikus templomban őrzött kegykép, amely a zárandok-turizmus egyik célpontja. Javasolható, hogy ez a környezet alakításával is nagyobb hangsúlyt kapjon. A világi központ környezet-rendezéséhez hasonlóan, ajánlott a templom és környékének, a főtérral harmonizáló, ahhoz kapcsolódó megfogalmazása, összefüggő térsor kialakítása.

Nagykovácsi főtér rekonstrukció 2010.

Vezető tervezők: dr. Almási Balázs, Bakay Eszter, dr. Balogh Péter István, Gergely Antal. Fotók: Dr. Almási Balázs
(Forrás: www.epiteszforum.hu)

KÖZTERÜLETEKRE VONATKOZÓ ÚTMUTATÓ

Sokszor nem gondolunk rá, hogy egy-egy településen élők közérzete számára milyen fontos tényező a közlekedési felületek kialakítása, állapota. A település képének formálásában játszott szerepük látszólag elhanyagolható az épített térfalak, vagy a természeti környezet mellett. Az összképet mégis jelentősen befolyásolják, különösen akkor, ha rossz műszaki állapotukkal hívják fel magukra a figyelmet.

Az átutazók, a településen lakók közérzete, a biztonságos közlekedés feltételeinek megteremtése miatt rendkívül fontos az utak, utcák, terek folyamatos karbantartása: a kátyúk, burkolatrepedések megszüntetése, az aknafedlapok megfelelő szintbe állítása, a szegélyek határozott vonalvezetésének kialakítása.

Ugyancsak lényeges szempont a közlekedési jelzőtáblák állapotának folyamatos megfigyelése. Az esetleges sérülést, kidőlést azonnal jelezni és javítani szükséges! Gondot kell fordítani arra, hogy a növényzet, a fák lombja ne takarja el a táblákat, a közúti jelzések megfelelő távolságból észlelhetők legyenek. Az utak mentén nem helyezhetők el olyan reklámok, melyek zavarják a biztonságos közlekedést!

Az elektromos vezetékek tartóoszlopait – lehetőség szerint – az utca egyik oldalán kell elhelyezni. A településkép szempontjából rendkívül fontos lépés lenne, amennyiben az anyagi erő ezt lehetővé teszi, az elektromos és hírközlési kábelek földbe helyezése!

A gépjármű közlekedésre szolgáló területek általában aszfalt-burkolattal készülnek. A gyalogos felületek, díszterek burkolataként javasolható kiselemes, színes kövek, beton burkolólapok alkalmazása.

A közlekedési felületek mentén biztosítani kell a csapadékvíz megfelelő elvezetését. Útrekonstrukció esetén zárt, földben elhelyezett csapadékcsatorna építése a kívánatos, nyílt árok esetében biztosítani kell annak karbantartását. Az árokrézsűk gyepesítése, talajtakaró növényekkel történő beültetése, a folyamatos gyomtalanítás megoldása szükséges.

A vidéki településképben nagy jelentősége van az ú. n. utcakertnek. Ez az ingatlan szélességében a közterületen, az utcai kerítés és a (gyalogos) közlekedő sáv közötti terület, melyet általában az ingatlan tulajdonosa gyepesíti, ülteti be számára kedves virágokkal, bokrokkal, és gondoskodik a karbantartásáról is. Ez a sáv átmenetet biztosít a közterület és az ingatlan magánkertje között.

A gondozott utcakert jó példát teremt, általában követőkre talál, segít a közösségformálásban is. Esztétikus kialakítása az ott élők szép környezet iránti igényességét mutatja, kellemes lakókörnyezet kialakulásához, az egész településkép javításához vezet. Az utcakertek fenntartása, létesítése feltétlenül javasolható.

A közlekedés vonalvezetését hangsúlyozza, árnyékolást, az oxigén-el látás javítását, a por megszűrését, a páratartalom szabályozását biztosítja az út melletti fasor. Azokban az utcákban, ahol ez még nincs meg, és a megfelelő szélesség, a közművektől, épületektől szükséges távolság biztosított, ott a telepítése feltétlenül javasolt. A fák ültetésénél az őshonos magyar fajtákat kell előnyben részesíteni. Ezek megtalálhatók az Orlóczy László szerkesztésében készült: Közterületi sorfák jegyzéke c. kiadványban. (Magyar Díszkertészek Szövetsége 2015.) Kerülni kell az inváziós fajokat, melyek listája a településképi rendeletben olvasható.

(Városszépítő Kft. termékei)

A közterület meghatározó elemei az utcabútorok: padok, tájékoztató táblák, irány-mutatók, szemétesedények, kerékpár-tárolók, virágtartók, stb.

Javasolható, hogy azonos karakterhez tartozó területen azonos típusú utcabútorok kerüljenek letelepítésre. Ezek időtálló anyagból készüljenek, egy egyszerű, de igényes termékcsalád tagjai, - kereskedelemben kapható, vagy egyedi tervezésű - tárgyak legyenek.

(ABA-SZER Kft. termékei)

HOMLOKZATI FELIRATOK, CÉGÉREK

Az üzletek, vállalkozások tevékenységének ajánlására, figyelem-felhívásra ősidők óta alkalmaznak cégtáblákat, cégékeket. Az igényesen, átgondoltan megtervezett és elkészített üzleti feliratok, logók emelik a vállalkozás rangját, időállóságot sugároznak, és jó hatással vannak a településképre is.

A feliratok feltétlenül igazodjanak az épület szerkezeteihez, legyenek tekintettel a vízszintes és függőleges tagozatokra, a nyílászárók elhelyezkedésére. A cégfeliratok és cégérek nem roncsolhatják az épületek jellegzetes homlokzati osztásrendszerét.

Előnyös, ha a feliratok a homlokzat síkjából kiugró, térbeli elemekből állnak. A lemezre, címfestő munkával készülő feliratot lehetőleg kerülni kell.

(Miskolci példa)

A homlokzat síkjára merőleges konzolra rögzített cégérek az OTÉK és a HÉSZ vonatkozó előírásainak figyelembevételével helyezhetők el. A feliratok és cégérek készülhetnek háttér- és élvilágítással. Kerülni kell a villogó, futó fényeket!

(Miskolci példa)

MESTERSÉGES VILÁGÍTÁS, FÉNYEK

A település képéhez, annak nagyságától függetlenül, feltétlenül hozzátartozik az esti kivilágítás is. Ez különböző elemekből tevődik össze: a legfontosabb a közlekedést, tájékozódást segítő közvilágítás, de ugyanilyen lényeges az épületekből kiszűrődő fény is. A vállalkozások, üzletek kirakati fényei, világító feliratai szintén hozzájárulnak az esti településképp megformálásához.

Napjainkban inkább az esti-éjszakai világítások túlzott mértéke válik jellemzővé (elsősorban a városokban), ezért az ú. n. fényszennyezés ellen szükséges intézkedésekre kell felhívni a települések vezetőinek figyelmét.

Az ezzel kapcsolatos legfontosabb szempontokat az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóságának tájékoztatása tartalmazza a *LONNE ajánlások* alapján:

- El kell kerülni a hideg fehér fényű világítást, amely 500 nanométer-nél rövidebb hullámhosszúságú fényt tartalmaz: Ennek megfelelően 3000K alatti érték javasolt a kültéri világítás színhőmérsékletére.

- A világítótestek ernyőzése olyan legyen, hogy a fényt oda irányítsa, ahol arra szükség van: Megfelelő ernyőzés esetén a kibocsátott fényt nem látjuk közvetlenül. A megfelelően irányított fény nem jut a gyalogosok, járművezetők szemébe, az épületek ablakai felé vagy éppen az égbolt irányába. A fényeknek – még a díszvilágítás esetén is – lefelé kell irányulniuk. Így például a talajszintbe épített fényvetőket, melyek felfelé sugároznak, el kell kerülni.

- Az utcákat amennyire csak lehet egyenletesen, és amennyire csak lehet, alacsony intenzitással világítsuk meg: Vidéki utakon a 0,3

cd/m² fényssűrűség elegendő, amely kb. 4 lux megvilágítással elérhető. Ez az EU útvilágítási szabványoknak (EN13201) megfelelő leg-
alacsonyabb útosztály. Az EU szabványok gyakran sokszor erősebb megvilágítást ajánlanak, mint ami jelenleg a legtöbb európai településen megvalósult.

- Igazítsák a kültéri világítást a tényleges használat idejéhez. Este 10 óra, vagy éjfél után jóval kevesebb fényre van szükség, ennek megfelelően az közvilágítás fénye csökkenthető. A megvilágítási szintek akár 50-80%-os csökkentése is lehetséges. A nem közcélú világítást teljesen ki kell kapcsolni, ha nincs arra közvetlen szükség.

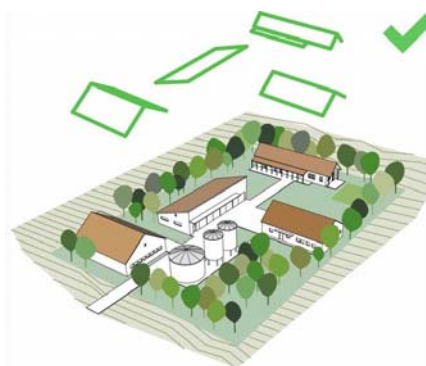
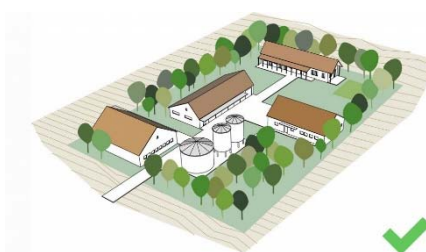

Forrás: www.pannoniakincsei.hu MTI-fotó: Komka Péter

KÜLTERÜLETI JAVASLATOK

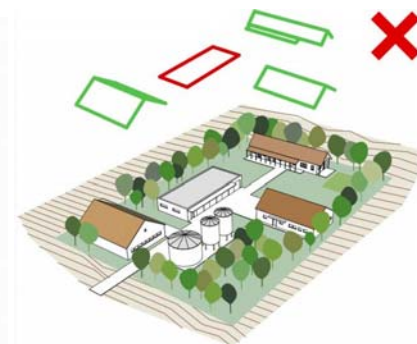
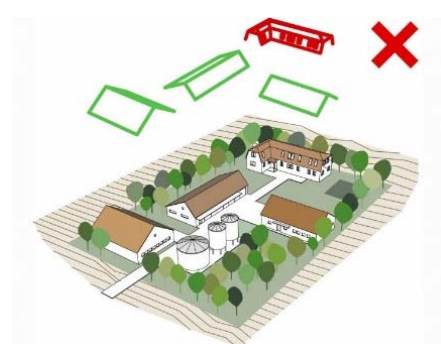
A természetvédelmi szempontból településképet meghatározó területeken az egyes értékkategóriákra vonatkozó előírások betartására fokozottan ügyelni kell. A természetvédelmi területek állapotának megóvása, megtartása, javítása kötelező.

A külterületek mezőgazdasági jellege továbbra is megtartandó. A tevékenységhez szükséges épületeket a majorságokra jellemző telepítéssel, a technológia által megengedett kisebb egységekre bontva, udvar köré szervezve javasolt elhelyezni.

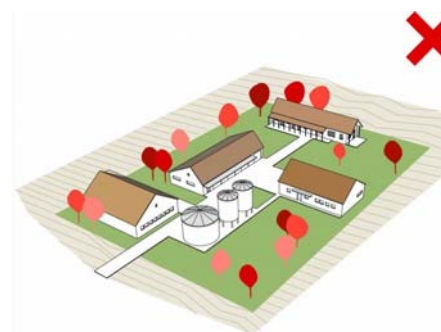

A tömegek egyszerűek, a tetőformák a tájegységre jellemző nyeregtetők lehetnek, 35-45° közötti hajlásszöggel.

A korszerű csarnokszerkezetek esetében, a tájba illesztéshez világos pasztell árnyalatú szerkezetek ajánlottak.

A manzard-tető-lapostető alkalmazása külterületen sem javasolható!

A tájképi védelem miatt, valamint a szennyező anyagok, szaghatások ellen, célszerű a rálátás irányából védő erdő-sáv telepítése.

JÓ PÉLDÁK: ÉPÜLETEK, ÉPÍTETT RÉSZLETEK, SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

Dózsa György u. 5.
Minta értékű felújítás. A tetőfedés, homlokzat-kezelés követésre méltó. A kerítés illeszkedik az épület jellegéhez és az utcaképhez.

A hagyományos népi építészet szerkesztési léptékének és tömegformálásának megtartásával kialakított új lakóház.

Szabadság út 47.
Minta értékű felújítás. A tetőfedés, homlokzat-kezelés követésre méltó. A kerítés illeszkedik az épület jellegéhez és az utcaképhez.

Szabadság út 30.
A ruszin népi építészet jellegzetességeit példásan megőrző épület.

JÓ PÉLDÁK MÁS TELEPÜLÉSEKRŐL

Kertvárosi környezetbe illeszkedő egykori lakóépület, visszafogott anyaghasználattal és színezéssel. Figyelemre méltó a homlokzathoz illeszkedő felirat, a népi építészetből átvett fa spaletta.

Hagyományos népi lakóházak felújítása, a táj és a kertalakítás összehangolása, mai használat

JÓ PÉLDÁK A HAZAI KORTÁRS ÉPÍTÉSZETBŐL

A hagyományos népi építéset átértelmezése, kortárs megfogalmazás (Forrás: Lechner Központ)

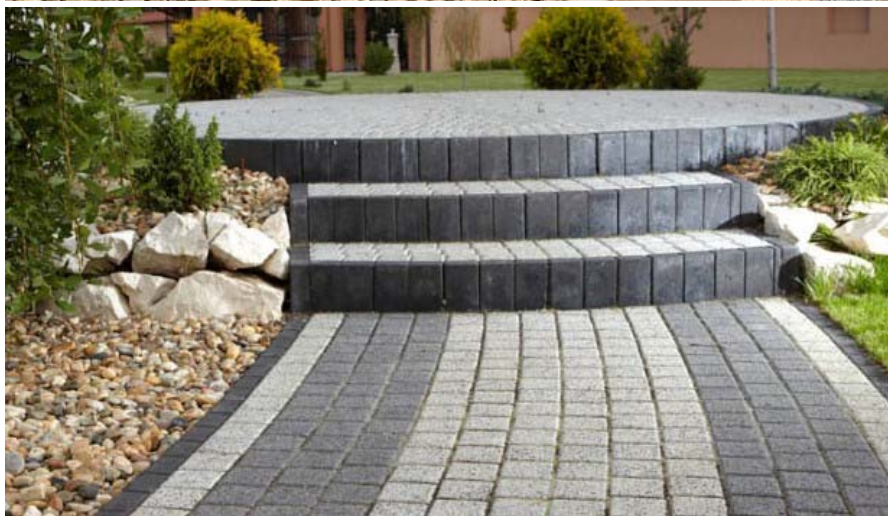

Mai tornác (építész: Kovács Zoltán) (Forrás: Internet)

Acél tornác (építészek: Földes László-Balogh Csaba) (Forrás: Internet)

JÓ PÉLDÁK, KÖZTERÜLETEK

Felhasznált irodalom:

- Sajópálfala Község honlapja
- A Sajópálfalai Görög Katolikus Egyházközség honlapja
- Pásztor Gergely: A sajópálfalai könnyező kegykép története
- Pallas nagy lexikona
(Pallas Irodalmi és Nyomdai Rt.1893-1897)
- Tolnai Világlexikona
(Magyar Kereskedelmi Közlöny Hírlap- és Könyvkiadó-vállalat 1920)
- Révai nagy lexikona
(Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt.1920)
- Új Magyar Lexikon
(Magyar Tudományos Akadémia1962)
- Barabás Jenő- Gilyén Nándor: Magyar népi építészet
(Műszaki Könyvkiadó 1987)
- Magyarország
(Panoráma Kiadó 1981)
- Vendégváró, Látnivalók Borsod-Abaúj-Zemplén megyében
(Well-Press Kiadó 1998)
- LECHNER Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Non-profit Kft.

IMPRESSZUM

SAJÓPÁLFALA ÖNKORMÁNYZATA

Sajópálfala honlap címe: [http:// www.sajopalfala.hu](http://www.sajopalfala.hu)
Sajópálfala e-mail címe: onkormanyzat@sajopalfala.hu
Sajópálfala postai címe: 3714 Sajópálfala, Szabadság út 26.
Telefon: +36-46/327-482
Polgármester: Fekete Zoltán
Polgármester e-mail címe: onkormanyzat@sajopalfala.hu
Megbízott főépítész: Gyimóthy Zsuzsanna
e-mail cím: gyimothyzsuzsa@freemail.hu
TAK készítő: Gyimóthy Zsuzsanna
okleveles építészmérnök
Gáspár József
építész üzemmérnök
okleveles gépészmérnök

Az „Ajánlások” építészeti útmutató ábrái a LECHNER Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Kft. ábragyűjteményéből kerültek átvételre.

2017.